

Lidwien van Geffen

Yora en Debora

Een bijzondere vriendschap

Vriendschap is één ziel in twee lichamen

Aristoteles (Grieks filosoof 384 v.C. – 322 v.C.)

Voor Joanna

Geffen, Lidwien van

Yora en Debora ; een bijzondere vriendschap / Lidwien van Geffen – Amsterdam,
Uitgeverij Cichorei en Uitgeverij Aunya, Eindhoven
ISBN 978 90 830811 8 2

Foto omslag en omslagontwerp: Lidwien van Geffen
Eindredactie, layout en zetwerk: Jaap Verheij
© Lidwien van Geffen / Uitgeverij Aunya, Eindhoven 2021

Aunya huisuitgave is een onderdeel van de Aunya leer- en werkplaats. Ze onderstreept het belang van de jaarfeesten en wil dit op diverse manieren uitdragen.

Een compleet overzicht van de boeken van Lidwien van Geffen vind je op <https://aunyahuisuitgave.jimdo.com/>

Niets uit deze uitgave mag worden vereenvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

De dag begint	7
Na haar aankomst	10
Een vreemde vrouw	13
Het eerste huisbezoek	16
Mijmering	19
Het eerste plan	23
Maatjes	26
Een groter plan	29
Het wijkgebouw	32
Lesmateriaal	35
De eerste lesdag	38
Dokterspost	41
Verpleegster worden	45
Onzekerheden	48
Ongedierte	51
Smerige beesten	53
Verrassing	57
De wijk wordt groter	60
Op zoek naar hulp	62
Een bevalling	64
Balspel	69
Een meisje	73
Club voor meisjes	76
Terugblik	79
Animadores rural	82
Zieke man	85
Kinderclub	88
Ritueel	91
Heftige ruzie	94
Een dode baby	99

Gevangenis	103
Vroedvrouwen	107
De kerststal	111
Overweging	115
Overstroming	119
Treuren helpt niet	123
In de kerk	127
Schrik	131
Halverwege	134
Diploma's	138
Beloning	142
Een kameraad	146
Sint Jansavond	150
Serenade	153
Wijkzorg	156
Kantklossen	160
Inentingscampagne	164
Waken	167
Restjes stof	171
Uniformen	174
Uitstapje	179
Mag ik helpen	184
Afscheid	187
Geschenk	189
Oeroude zang	192
Alfabetische lijst van Braziliaanse woorden	194

De dag begint

Geruisloos staat Yora op. Allen slapen nog, behalve haar moeder. Ze heeft haar nog nooit slapend gezien. Stil en gelaten, maar met een zachte glans in haar ogen, staat moeder bij de stookplaats. In het schaarse licht van gloeiende kooltjes, waarin een vlam tot leven gewekt is, kijkt ze haar ter begroeting even aan.

Met een handige beweging bindt Yora haar lange haren strak om haar hoofd om de wilde golven te bedwingen. De handeling wordt voltooid met een netje, een soort nylonkous die de hele weelderige haardos in bedwang moet houden. Dan neemt ze het draagdoekje, wikkelt het tot een ring die precies op haar kruin past en plaatst de aluminium teil met afwas op haar hoofd. Behendig passeert ze de deuropening. Dan staat ze buiten.

De aarde is nat. De eerste bui van het regenseizoen is in de nacht gevallen. De okerrode aarde onder haar blote voeten is koel en glad. De regen heeft kloven geslagen waarin het vermoeide stof is weggespoeld. Opgestapeld tegen de glooiende heuvel liggen de nu schoongewassen hutjes.

Beneden stroomt de rivier. Een van de vele zijarmen van de São Francisco deelt het dorp in twee wijken. Een houten brug vormt de verbinding. De nachtelijke regen heeft de rivier doen stijgen. Het water staat tot aan de ingang van de op palen gebouwde hutjes aan de oever. Een deel van de vuilnisbelt is met de regen weggespoeld en meegesleurd door het water. Verderop kraait een haan.

Aan de verre horizon achter de heuvels, aan de andere zijde van het water, wijkt het indigo van de nacht. Een strook bleke lucht legt de contouren van ver uit elkaar staande boomstammen bloot. Kale iele stammetjes zijn het, zonder kruin. Zwartgeblakerd door het vuur vormen ze een macaber decor aan de horizon. Nog even en de zon zal in volle glorie boven de kim rijzen en de slapende wereld wekken.

Yora daalt af. Haar nachtjurkje, flets geworden door het vele wassen, licht op tegen haar donkere huid. Zonder steun balanceert de teil met afwas op haar hoofd. Ze heeft haar armen nodig om zich op de glibberige klei in evenwicht te houden. Hier en daar moet ze flinke aardkloven over en haar gebruikelijke route door de grillige straatjes omzeilen om een veilige weg te vinden. Ze lacht om de onverwachte uitdaging. Het geeft de dag een andere tint.

Als een balletje in een doolhofspeeltje daalt haar gestalte tussen de lemen hutten lager en lager tot aan de rivier. Bij een van de *pedras**, de grote keien die verspreid op de oever liggen, tilt ze de teil van haar hoofd. Ze is de eerste. Yora houdt van dit moment waarop ze tijdens haar werk kan mijmeren.

Gisteravond is vader thuisgekomen met Toninho, haar oudere broer. Ze vindt het altijd fijn als ze thuis zijn. Ruim vijf maanden duurde de klus. Er moest hout gekapt worden aan de Amazonas. Haar vader en broer behoren tot de weinige mannen in de wijk die steeds terugkomen. Het lijkt vaak of de andere mensen van Poeira haar vader en broer ook missen als ze er niet zijn.

Vader is een vrolijke anekdoteverteller en zijn lach werkt aanstekelijk. Toninho schudt vaak met zijn hoofd als vader de verhalen te sterk aandikt of kleurrijke details verzint. Als hij vertelt over de mensen uit andere dorpen en hoe hij daar grapjes uithaalt, vraagt ze zich vaak af hoe haar toekomst eruit zal zien.

Yora is enkele jaren naar de *escola rural* geweest. Als enige in haar familie kan ze lezen en schrijven. Frei João uit Holland, die regelmatig een mis opdraagt, kinderen doopt en stelletjes trouwt, had daarvoor gezorgd. Ze weet dat de wereld groter is dan Santa Maria.

Terwijl ze met zand en zeep de kommen en pannen schuurt, klimt de zon en weldra is de oever een kleurrijke lappendeken van

* Braziliaanse woorden zijn cursief afgedrukt en worden verklaard in de woordenlijst op blz. 194.

meisjes, vrouwen, kinderen, potten, pannen en wasgoed, dat op de stenen te drogen is gelegd. Als Yora de schoongeschuurde vaat weer op haar hoofd tilt, ziet ze Reva naderen.

De meisjes groeten elkaar en wisselen het nieuws uit van de terugkeer van de mannen. Een snelle blos kleurt Reva's wangen. Zoals veel meisjes in het dorp heeft ook Reva een oogje op Toninho. Dan vertelt Reva dat er een vreemde vrouw aangekomen is.

‘Een vreemdeling?’ vraagt Yora met belangstelling.

‘Ik zag haar gisteren laat in de middag uit de jeep van frei João stappen. Ze nam haar intrek in het lege huis van donna Gracia naast de pastorie. Wat zou ze hier komen doen?’

Na haar aankomst

Debora ontwaakt. Dichtbij, waarschijnlijk op de pastorie, kraait een haan. Een blauwig licht glijdt door een kier de kamer binnen en tekent een flauwe lichtbundel op de wand achter haar bed. Een hagedisje steekt met rappe kleverige pootjes de lichtbundel over. Reeds vertrouwd met het trillende geluid van zijn vlugge pootjes, ontlokt het haar een milde glimlach.

‘Goedemorgen, kleine huisgenoot,’ groet ze en staat op. Ze opent de luiken en ziet dat het flink geregend heeft. Dit wordt haar eerste dag op haar nieuwe bestemming. Zes weken geleden was ze aangekomen in São Paulo. Samen met andere vrijwilligers volgde ze een cursus om taal en cultuur te leren kennen.

Nu kan ze eindelijk aan haar echte taak beginnen, denkt ze. De verschillen tussen arme en rijke mensen zijn hier groot. Maar omdat het voor de Brazilianen de dagelijkse werkelijkheid is, lijkt het normaal te zijn. Brazilië is een warm land met vriendelijke mensen. Ze is benieuwd hoe haar werk eruit gaat zien.

Terwijl ze zich wast en aankleedt denkt ze aan het afscheid van haar collega's. Zij zijn allen naar regio's in het zuiden uitgestuurd en ze had hen op het busstation van São Paulo uitgezwaaid. Daarna was ze in het kleine vliegtuigje van de Varig gestapt en frei João had haar, laat op de avond, opgewacht op de luchthaven.

In het comfortabele bisschopshuis van de paters franciscanen had ze de nacht doorgebracht in een speciaal voor gasten ingerichte logeerruimte. Vroeg in de morgen was ze wakker geworden van wonderlijk gezang. Het kwam van buiten en ze was graag even gaan kijken, maar ze werd aan tafel verwacht voor het ontbijt.

Het was op verzoek van het bisdom dat ze daar kwam werken. Debora staat twijfelachtig tegenover het katholieke geloof, maar ze wil zich graag inzetten voor de armoede in de derde wereld.

Tijdens de lange rit met de jeep over droge bestofte wegen had pater João verteld dat ze in Santa Maria zou wonen. Een dorp dat onder zijn missie viel. Zelf gaf hij enkele uren Engels en wiskunde op de school, maar zou vaak afwezig zijn. Naast Santa Maria had hij nog een tiental andere dorpjes onder zijn hoede. Debora liet het gesprek nog eens door haar gedachten gaan.

Je kunt zelf je eten koken of in de pastorie de maaltijd gebruiken als ik thuis ben, had hij gezegd. We hebben een eenvoudig huis voor je gehuurd naast de pastorie. Het stond leeg. Als er huishoudelijke klusjes zijn kun je altijd een beroep doen op onze huishoudster, donna Lelita. Ze kan stuurs en onwillig zijn en veel mopperen, maar ze heeft een gouden hart en kan voortreffelijk koken.

Frei João had een aangename stem. Hij had aandacht besteed aan haar komst. Debora vond het prettig dat ze vrijgelaten werd in de keuze waar ze wilde eten. Ze wilde dit huisje echt tot haar thuis maken, zodat ze zich in de avonduren geborgen kon voelen.

Bij haar vraag of hij wat meer kon vertellen over het werk dat van haar verwacht werd, had pater João haar even van terzijde aangekeken. Voor een deel zou het afhangen van haar kwaliteiten en inzet. Hij vertelde dat Santa Maria uit twee wijken bestond: Poeira en São George en een klein centrum.

Ze had weldra begrepen dat vooral in Poeira veel kinderen en vrouwen woonden. Het dorp had een houtzagerij, een supermarkt, een dokterspost, een school en een kerk. De winkeliers en andere middenklassers kwamen uit São George. Daar woonden ook de meeste *fazendeiros*. De rijke herenboeren hebben hun woonhuis op hun eigen grondbezit, maar als hun kinderen naar school gaan, laten ze een tweede huis bouwen in dorpen waar scholen zijn. Het waren deze rijke families die voor de meeste werkgelegenheid zorgden, had frei João benadrukt.

Ze willen natuurlijk dat hun was gedaan wordt en hebben hulp nodig in de huishouding. Haar interesse gaat uit naar de mensen van Poeira, voelt Debora. Nog deze ochtend gaat ze een kijkje nemen op de gezondheidspost. Ze zal haar verpleegstersuniform

dragen, zodat men kan zien dat ze komt om te werken en niet voor een vakantie.